

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Felix Zabala Zalakain Galardi

*Andoain,
Gipuzkoa
(1928-2015)*

Aurkibidea

Biografia

Gaur egun Andoaingo kale oso bati izena ematen dion Galardi baserrian jaio zen (etxe asko egin zituzten baserria zegoen lekuan). 12 senide izan ziren, eta bera zen laugarrena. Aita Andoaingo zuen, itzaina ofizioz, eta ama Sorabillakoa zuen. 16 urterekin, morroi bidali zuten Garagartza baserrira. Handik atera zenean, fabrika sartu zen eta han egin zuen lan erretiratu zen arte. Andoaingo bizi izan da beti, bertako alaba batekin ezkondu eta gero ere.

Zintak

AND-062

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-11-24
- **Iraupena:** 71 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Aita, itzaina

- **Erref:** AND-062/002
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:02:15. **Bukatu:** 00:04:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Felixen aita itzaina zen. Andoaingo Villabonako paper-lantegira pasta garraiatzen zuen idiekin. Egunean bi joan-etorri egiten zituen. 4.000 kilo pasta eramaten omen zituen. Jornala, garraiatutako pisuaren arabera.

2. Garbitokiak

- **Erref:** AND-062/003
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:04:50. **Bukatu:** 00:06:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Felixen ama etxeko zereginetaz arduratzen zen. Beserriaren gainaldean zegoen garbitokia eta idientzako aska. Garbitokian, arropa jotzeko harri bakarra zegoen. Andoainen hiru garbitoki bazirela dio.

3. Subijana ehun-lantegia eta emakumeak

- **Erref:** AND-062/004
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:06:45. **Bukatu:** 00:07:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Ehungintza, oihalgintza

Laburpena:

Etxeko zereginez gain, emakume batzuk lantegietan aritzen ziren lanean. Villabonako Subijana ehun-lantegian emakumeak ere lan egiten zuten, eta familia izaten zutenean, lantegian bertan zaintzen zizkien umeak beraiek lanean zebiltzan bitartean.

4. Lau anaia umetan hilak

- **Erref:** AND-062/005
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:07:59. **Bukatu:** 00:08:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Familiari buruzko azalpenak. 12 senide ziren, baina lau anaia umetan hil ziren: bat biriketako gaitzarekin, bestea kukutxeztularekin... Felixek anaia bikia zuen, baino jaiotzean hil zen.

5. Hagina eta ron kopak

- **Erref:** AND-062/007
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:09:21. **Bukatu:** 00:11:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Garagartza baserrian morroi zela, hagineko minez joan zen Gantzarain medikuarengana. Medikuak Elizondo taberna joan eta bi ron kopa edako esan zion. Bi kopak edan, eta medikuak hagina atera zion. Ondorenean ere beste bi ron kopa edateko esan zion medikuak. Hagina atera eta odolustuta hil zen gizon bati buruz hitz egiten du.

6. Oiloa, indartzeko

- **Erref:** AND-062/009
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:12:26. **Bukatu:** 00:13:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Felixen amak 12 haur erditu zituen. Erditu ondoren indartzeko oilo puskaren bat eta oilo-salda egokiak omen dira. Appetitua egiteko, berriz, jereza. San Clemente ardo gozoa aipatzen du.

7. Umeak Paristik ekartzen zituzten

- **Erref:** AND-062/011
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:13:58. **Bukatu:** 00:15:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Lehen, haurdunaldiak eta erditzeak ezkutatu egiten zitzaizkien seme-alabei. Umea Paristik ekarria zela esaten zien. Gurasoen eta aiton-amonen esana, zuzen bete beharrekoa.

8. Ailorbea eta pagotxa

- **Erref:** AND-062/014
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:16:37. **Bukatu:** 00:17:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Pagotxa biltzen zuten. Ailorbea azaroan erein eta maiatzean ebakitzen zen.

9. Lasto-zuzia

- **Erref:** AND-062/017
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:19:18. **Bukatu:** 00:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Komunikatzeko modua: lasto-zuziak pizten zituzten Iturriotzen eta Igeldon. Lasto-zuzia: garia jo ondoren gelditzen den lasto sorta. Baserrietatik herrira mezara joateko, bidea argitzeko lasto-zuziak erabiltzen zituzten. Txerria hil ondoren haren bizarrak erretzeko ere erabiltzen zituzten lasto-zuziak. Lastoa txikitu eta ganaduari jateko ematen zitzaion.

10. Ganaduaren jatekoa

- **Erref:** AND-062/018
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:22:00. **Bukatu:** 00:24:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Ez zuten otarik biltzen. Baziren, ordea, ota bildu eta pentsuarekin nahasita ganaduari jaten emateko erabiltzen zutenak. Urte guztian lastoa ematen zien idiei, baita berdura pixka bat ere. Arto kozkorrak ere eman ohi zizkien behiei eta idiei. Ailorbea, pagotxa, arbia eta belarrondoa.

11. Ereite kontuak

- **Erref:** AND-062/020
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:24:57. **Bukatu:** 00:26:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Artoa maiatzean ereiten da. Ailorbea eta garoa, berriz, azaroan ereiten dira. Arbia, martxoan loratzen da. Felixen amak ilargia kontuan hartzen zuen ereiteko, txerriak hiltzeko eta txorizoak egiteko garaian.

12. Idiak

- **Erref:** AND-062/021
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:26:22. **Bukatu:** 00:27:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Behiei ematen zitzaion jateko berdina gain, idiei pentsua, baba eta sabia ematen zien. Idiak aparte egoten ziren, ukuiluan. Felixek aita lauak aldean ematen zien idiei jana. Gero, zazpi eta erdiak aldera gurdia kargatu eta Villabonara joaten zen idiekin.

13. Garagartza baserrian morroi

- **Erref:** AND-062/022
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:27:17. **Bukatu:** 00:29:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

16 urterekin, morroi joan zen Garagartza baserrira. Bi urte egin zituen morroi. Irabazten zuen dirua gurasoei entregatzen zien. 18 urterekin morrontzatik atera eta lantegian hasi zen lanean. Baserriko lanetan ere aritzen zen lantegian lana egin eta gero.

14. San Estebandik eta kanpandorretik tiroak

- **Erref:** AND-062/023
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:29:21. **Bukatu:** 00:31:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Gerra denborako oroitzapenak. San Estebandik eta kanpandorretik tiroak botatzen zituzten. Familia guztia ukuiluan gordeta egon zeneko oroitzapenak ditu. Auzoko gizon bat idiekin gauzak garraiatzera behartu zuten soldadu "gorriek". Bueltan, Galardi baserrian egon zen gordeta gizona Felixen familiarekin. Hiru egun Galardin pasata, arto tartean ixilka joan zen etxera. Idiak Galardin gelditu ziren hainbat egunez.

15. Soldaduak inguruko baserrietan

- **Erref:** AND-062/024
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:31:27. **Bukatu:** 00:31:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra denborako oroitzapenak. Soldadu batzuk inguruko baserrietan egon ziren. Aldian-aldean, idizaleek kaletik jana hartu eta baserrietan zeuden soldaduei eraman behar izaten zien. Felixen aitari tokatzen zitzaionean joaten zen soldaduei jana eramatera.

16. Makiak

- **Erref:** AND-062/025
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:31:59. **Bukatu:** 00:33:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945) » Alemaniarren alde edo kontra ibiliak

Laburpena:

Gogoan du makiak ibiltzen zirela mendian. Soldaduak makiei kontu hartzera joan ziren.

17. Morokila

- **Erref:** AND-062/027
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:33:57. **Bukatu:** 00:35:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gose denboran, artoa bazuten ganbaran, baina ezin hura txikitu. Gero, Felixen aitak artoa txikitzeke makina ekarri zuen, eta morokila jaten zuten. Morokila: arto txikitua eta esnea.

18. Gosea bai eta ez

- **Erref:** AND-062/028
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:35:02. **Bukatu:** 00:35:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Gerra ondorenean, artoa bai, baina irina falta izaten zen. Inguruko jendea Goizuetara joaten zen errotara irin bila. Felixen aita Itsasondora joan izan zen irin bila. Gainerakoan, baserrian beti izaten zen patata eta babarruna. Urtean txerri bat edo bi hiltzen zituzten. Olio faltan, mantekarekin moldatzen ziren. Olio kontrabandoan iristen zen.

19. Kontrabandoa

- **Erref:** AND-062/029
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:35:55. **Bukatu:** 00:36:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Tren txikiek ekartzen zuten kontrabandoko jeneroa Nafarroatik. Baba, patata, irina... kontrabandoko jeneroa.

20. Kalean, gosea

- **Erref:** AND-062/030
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:36:56. **Bukatu:** 00:37:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kalean gose gehiago pasatu zuten baserrietan baino. Kaleko gizon bati buruz hitz egiten du: gose denboran, asko flakatu zen.

21. Auzoetako ospakizunak

- **Erref:** AND-062/031
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:37:32. **Bukatu:** 00:38:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

Abuztuaren 3an San Estebanen festa polita izaten zen. Abuztuaren 6an, berriz, San Roken. San Juanetan, fabrikariak permisoa ematen zien hamabietan.

22. Xoxokako erromeria

- **Erref:** AND-062/032
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:38:39. **Bukatu:** 00:39:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

20 urte inguru zituela, Urnietako Xoxoka auzoko erromeriara joaten zen Felix. Neska-laguntzea.

23. Neska-laguntzea eta baltseoa

- **Erref:** AND-062/033
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:39:26. **Bukatu:** 00:42:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Zenbait tokitan, neska-laguntzera joaten ziren mutilei harriak botatzen zizkien. Neskei muxu ematea eta xirriak egitea bekatu ziren. Apaizari konfesatu beharra. Xoxokako erromeria. Baltsean egitea ez zen libre.

24. Konfesatu beharra

- **Erref:** AND-062/034
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:42:03. **Bukatu:** 00:43:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Elizaren eragina. Ezpainetan muxu ematea bekatua zen. Konfesatzera joan beharra.

25. Kale-garbitzailea

- **Erref:** AND-062/035
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:43:06. **Bukatu:** 00:45:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Kale-garbitzailea mandoarekin ibiltzen zen kaleko zakarrak biltzen. Kale-garbitzaile ibilitako gizon batzuen izenak aipatzen ditu. Kale-simaurra ongarri moduan erabiltzen zen soroetan. Garai bateko Andoain nolako zen aipatzen du.

26. Serenoa

- **Erref:** AND-062/038
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:46:09. **Bukatu:** 00:48:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Serenoaren eginkizunak eta uniformeak. Gauean, serenoa atez ate joaten zen tabernak itxiko agindua ematen. Kartzela udaletxearen azpiko partean zegoen. Artzain bati pinudi bat erretzea leporatu eta kartzelara eraman zutenekoa kontatzen du.

27. Aguazila eta bandoa

- **Erref:** AND-062/039
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:48:29. **Bukatu:** 00:50:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Aguazilak, jaietako meza ondorenean, bandoa jotzen zuen. Eliza aurrean,

petrilaren gainera igo, txapela kendu, tanborra jo eta bandoa botatzen zuen. Auzolanean egin beharreko bideak, lote edo suerteen zozketak... iragartzen zituen aguazilak. Bandoa euskaraz izaten zen.

28. Mendiko guarda eta "guarda ríos"

- **Erref:** AND-062/041
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:50:27. **Bukatu:** 00:52:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Guardaren egitekoa izaten zen mendia zaintzea. Ehiztariei baimenak eskatzen zizkien. Erreketako zaintzaz arduratzen zena, "guarda ríos".

29. Txorroskileroak euria ekarri

- **Erref:** AND-062/043
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:53:42. **Bukatu:** 00:54:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

Laburpena:

Txorroskileroa maiz ibiltzen zen herrian. Txorroskileroak euria ekartzen zuela esan ohi zen. Aho-soinua jotzen zuen iritsi zela abisatzeko.

30. Barkileroa, errifa saltzailea eta txurreroa

- **Erref:** AND-062/044
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:54:40. **Bukatu:** 00:55:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Festetako saltzaileak: barkileroa, errifa saltzailea, txurreroa... Herrian ba omen zen gizon bat goxokiak, oiloskoak, arkumea... zozketatzeko errifak saltzen zituena. Pepe txurreroari buruz hitz egiten du: soinujole ona omen zen.

31. Arrain-saltzaileak

- **Erref:** AND-062/045
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:55:57. **Bukatu:** 00:56:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Arrain-saltzaileak arraina karroan hartuta ibiltzen ziren kalez kale. Herriko arrain-saltzaileak izendatzen ditu.

32. Ederra fruta-saltzailea

- **Erref:** AND-062/046
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:56:27. **Bukatu:** 00:57:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Kanpotik etorritako gizon bat ibiltzen zen fruta-saltzen. Fruta "ederra" zeula esan ohi zuen, eta ezizen horrekin gelditu zen gizona. Hasieran, gurpildun karro batekin ibiltzen zen fruta saltzen. Gero, zaldia eta karro txiki batekin. Azkenaldera, automobilarekin.

33. Ama, barazkiak saltzera

- **Erref:** AND-062/047
- **Iraupena:** 0:00:24. **Hasi:** 00:57:07. **Bukatu:** 00:57:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Felíx-en ama herrira joan ohi zen barazkiak saltzera.

34. Tatulu bertsopaper saltzailea

- **Erref:** AND-062/049
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:58:01. **Bukatu:** 00:59:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Joxe Manuel Tatulu ibiltzen zen bertsoak kantatu eta bertsopaperak saltzen Andoainen.

35. Izebaren enkarguak eta "asto alperra"

- **Erref:** AND-062/051
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:59:33. **Bukatu:** 01:01:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Aisia » Kirola » Txirrindularitza

Laburpena:

Donostiako izebak enkarguren bat zuenean, auzoko palaziora deitzen zuen telefonoz. Neskameak enkargua ematen zien, eta etxekoren bat bizikletan joaten zen Donostiara. Felixen aitak bizikletari "asto alperra" esaten zion.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-02-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com